

קופצים למים

על רקע אי השקט במזרח התיכון, החליטו ממשלות ירדן, ישראל והרשות הפלסטינית לצאת בפרויקט משותף ארוך טווח לשיקום נהר הירדן והאזור • האם התשובה לדעא"ש טמונה בבקעה?

תמר דרסלר

לנהר. לרברי גדעון ברומברג מארגון אקופיס, 46% מהזרימות לירדן הוסטו על ידי ישראל, 25% על ידי סוריה ו-23% על ידי ירדן.

וכך, אחרי עשרות שנים שהורמת המים נחסמה ובמקביל מקור המים העיי קרי בו היו שפכים לא מטופלים מעמק בית שאן, מהרשות הפלסטינית ומירדן - איבד הנהר יותר מ-50% מהמגוון הביולוגי שלו. דגים, בעלי חיים וצמחי חיים נכחדו והירדן והפך לביוב. היחידים שעוד העזו לטבול במים העכורים היו צליינים נוצרים, שספק אם ידעו לתוך מה הם נכנסים.

על מנת להציל את הירדן, על המדינה להשיב את שגולו. ישראל אמורה לספק 200 מיליון קוב בשנה, על סוריה להשיב 100 מיליון קוב ועל ירדן להחזיר 90 מיליון קוב בשנה. בשל המצב האזורי הרעוע והמלחמות הפנימיות, סוריה לא מעורבת בפרויקט וכפי הנראה לא תהיה מעורבת בו בעתיד הקרוב. אבל ישראל וירדן נאבקת כדי לשקמו, ויש להן סיבה טובה לכך.

נהר הירדן הוא אחד ממאגרי המים החשובים ביותר לישראל, ולא רק אקר לוגית. למעלה מ-600 אלף איש חיים באזור בקעת הירדן משני צדי הגבול. 50 אלף ישראלים, 56 אלף פלסטינים וחצי מיליון ירדנים, שחלקם פליטים במצב סוציאקונומי נמוך.

לפני כחמש שנים כיבלה על עצמה ישראל אחריות והחלה לטפל בנהר.

כבר למעלה מעשור מת' ריעים ארגוני הסביבה בישראל על גסיסתו של נהר הירדן. התהליך, שהחל עוד בקום המדינה, הלך והתגבר והפך את הנהר לתעלת ביוב פתוחה שהוגדרה כאסון אקולוגי. אבל לא עוד - נהר הירדן חוזר לחיים. ביום רביעי שעבר חשף אקופיס, ארגון בינלאומי הפועל בישראל, בירדן ובחברות הפלסטינית, תוכנית מורכבת וארוכת טווח, שעלותה נאמדת ב-4.5 מיליארד דולר, ושעתידה לשקם עד שנת 2050 את האזור כולו.

למרות העלות העצומה והצורך בתיאום בין שלוש ישויות נפרדות, בארגון משדרים אופטימיות, ויש להם סיבה. בתוכנית השיקום ציינו ארגוני הסביבה ונציגי ממשל רשמיים לא רק את הפן האקולוגי, אלא גם את עירוד הכלכלה והצמיחה, לאור העובדה שמדובר באזור בעל פוטנציאל תיירותי אדיר עבור ישראל ושכנותיה. בנוסף הם לא שוכחים לציין את חשיבותו הביטחוני גית ואת התרומה של הפרויקט ליציבות האזורית ולשלום.

להשיב את הגזל

אבל לפני הכל, איך בכלל הפך הנהר לתעלת ביוב פתוחה? בעבר זרמו בירדן 1.3 מיליארד קוב מים בשנה. על פי עדויות היסטוריות מהמאה ה-19 ומראשית ההתיישבות בבקעה, הגיע ריבון ל-60'40 מטר. במהלך השנים נוצרה הפחתה של 98% מהזרימה המקורית של הנהר. כתוצאה מהסטת המים שזרמו

ראש רשות עמק הירדן הירדנית סעיד אבו האמור (בתמונה): "האחריות להתייבשות הנהר היא משותפת, וחלה על הצד הישראלי, על ירדן ועל הסורים. הפיכתו של הירדן למקור מים מרכזי ומקור לפיתוח כלכלי ואזורי היא הכרחית"

בהתחלה שיתוף הפעולה מצד הירדנים והפלסטינים לא צלח, אבל הממשלה הבינה את הצורך בשימור הנהר ועשתה זאת באופן פנים מדיני.

בשיתוף פעולה של רשויות גיי קוז כנרת וירדן דרומי, משרד הסביבה ומועצות אזוריות עמק הירדן ועמק המעיינות, הוקם מתקן טיהור שפכים בביתניה שליד הכנרת. המתקן החל את פעילותו ב-2013 ולאחר 49 שנים שבהם לא זרמו מים מהכנרת לירדן, עברו בו תשעה מיליון קוב של מים מתוקים. 12 קילומטרים מהירדן בחלק שמדרום לכנרת כבר שוקמו, ובישראל מתכוונים להזרים בעתיד 30 מיליון קוב של מים מטהורים לנחל מדי שנה.

בשנתיים האחרונות אפשר לראות איך לאט-לאט שבים בעלי החיים לאזור המשוקם והצמחים חוזרים לפרוח. עכשיו עמלים גם בצד הירדני על מתקן טיהור שפכים שאמור להיפתח בשנה הבאה ויסייע להמשך שיקום הנהר. במור נחים אקולוגיים מדובר בחלום שמתגשם, במהפך ממש.

גשר לשלום

"ממשלת ירדן העבירה החלטה לאמץ את התוכנית באשר לצדו הירדני של הנהר", מציין ברומברג באופטימיות. "אף כי יש עוד עבודה בתחום טיהור